

DỰ ÁN DUNG QUẤT: TIỀN MẮT TẬT MANG

ĐẠI-DƯƠNG

Sau 9 năm khởi công, nhà máy lọc dầu **Dung Quất** vẫn chưa được đưa vào sản xuất. Hàng năm, Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam bán khoảng 17 triệu tấn dầu thô, nhưng, phải mua độ 200 triệu mỹ kim dầu đã lọc cho nhu cầu tiêu dùng.

Năm 1988, với sự trợ giúp của Mạc Tư Khoa nên Hà Nội đã dọn đất chuẩn bị xây nhà máy lọc dầu đầu tiên tại Vũng Tàu, cách giếng dầu 100 cây số. Dự án bị ngưng khi Liên Xô tan rã vào năm 1991. Cộng Sản Việt Nam dự trù xây dựng 3 nhà máy lọc dầu tại 3 miền đất nước.

Hà Nội quay sang ve vãn Tây Phương. Hãng **Total SA** của Pháp nhào vô, bỏ tiền khảo sát Dự án. Thoạt tiên, Nhà nước đề nghị dời địa điểm nhà máy đến vịnh Vạn Phong, tỉnh Khánh Hòa, cách giếng dầu 500 cây số. Rồi quyết định dời đến Dung Quất, chẳng những cách giếng dầu 1,000 cây số mà còn xa 2 trung tâm kinh tế Sài Gòn và Hà Nội.

Huyền thoại Dung Quất bắt đầu khi Total SA rút lui vào năm 1995 vì địa điểm nhà máy không có ý nghĩa kinh tế và sẽ thêm phí tổn dời từ Vũng Tàu ra Dung Quất khoảng 500 triệu mỹ kim.

Thông tin chính thức cho biết Dung Quất thuộc tỉnh **Quảng Ngãi** sẽ trở thành khu liên hợp công nghiệp lớn nhất Việt Nam dính liền với hải cảng Dung Quất, phi trường Chu Lai và thành phố Vạn Tường sẽ được xây theo mô hình hiện đại. Nhà máy lọc dầu số 1 này ước tính tốn khoảng 1.3 tỉ mỹ kim, chiếm gần 1/2 tổng số chi phí cho khu liên hợp công nghiệp.

Sau khi Total SA rút, nhóm 5 công ty gồm **Conoco** (Mỹ), **Petronas** (Mã Lai Á), **LG** (Đại Hàn) và **2** của Đài Loan tham gia Dự án cho đến 1997 thì vỡ. Quốc hội thông qua Nghị quyết để Việt Nam đầu tư trực tiếp.

Tuy vậy, cuối năm 1998, **PetroVietnam** và công ty của Nga **Zarubezhneft** đồng ý thành lập liên doanh vốn đầu tư 50% đều nhau với viển ảnh nhà máy bắt đầu sản xuất 130.000 thùng dầu mỗi ngày kể từ năm 2005.

- Bất chấp các nỗ lực ngoại giao của chính phủ hai nước, cuối năm 2002, Tập đoàn dầu khí Zarubezhneft đã hủy bỏ sự hợp tác xây dựng nhà máy và được hoàn trả 230 triệu mỹ kim vì:
- (1) Theo lượng giá mới nhất của người Nga, đầu tư cho Dung Quất chỉ có thể lấy lại vốn ít nhất sau 18 năm, lợi tức 4.5%/năm. Vốn xây dựng có thể tăng thêm 200 triệu mỹ kim, phía Nga đã mất 200 triệu khi theo đuổi dự án.
 - (2) Đầu năm 2002, PetroVietnam hủy bỏ cam kết ban đầu cho phép người Nga buôn sản phẩm dầu hỏa tại Việt Nam.
 - (3) Với 50% trong **PetroVietso** đã đem lại 312 triệu mỹ kim lợi nhuận cho Nga trong 9 tháng của 2002. Hơn nữa, người Nga tiếp tục được ưu đãi hơn bất cứ đối tác nào khác trong việc khai thác dầu hỏa ở thêm lục địa Việt Nam.

Người Nga chỉ còn đầu tư từng phần trong dự án Dung Quất trị giá 110 triệu mỹ kim. Chuyên gia Nga tiếp tục làm việc và huấn luyện cho người Việt Nam tại nhà máy này.

Nhà máy lọc dầu Dung Quất dự trù hoàn tất năm 2003 đã phải hoãn đến 2005. Bây giờ vì thay đổi thiết kế và thiếu 550 triệu mỹ kim nên dự trù hoàn tất vào cuối 2007.

Hiện nay, nhóm **Technip Coflexip** của Pháp đã thắng thầu xây dựng nhà máy lọc dầu chính, trị giá 800 triệu mỹ kim. Tổng số vốn cho dự án lúc này ước tính 1.5 tỉ mỹ kim.

Thực tế, người ta chưa biết còn trục trặc gì nữa và giá thành cũng như phẩm chất dầu lọc có đủ sức cạnh tranh trên thị trường thế giới hay không.

Hà Nội đã quyết định xây dựng nhà máy lọc dầu đầu tiên tại Dung Quất dựa theo tư duy mácxít nhằm đáp ứng nhu cầu chiến lược của đảng Cộng Sản; tâm lý tôn sùng lãnh đạo; và quyền lợi của cán bộ.

Bộ Chính trị muốn phân bổ sự phát triển kinh tế đồng đều cho ba miền đất nước bằng phương pháp đặt cái cây trước con trâu theo kiểu duy ý chí, không phản ánh tình hình kinh tế thực tiễn của đất nước. Các trung tâm kinh tế cần tiêu thụ sản phẩm và phó sản dầu hỏa đều nằm cách xa nhà máy hàng 500 dặm. Hệ thống giao thông giữa các trung tâm kinh tế và nhà máy chưa được và chẳng thấy triển vọng cải thiện. Nguyên liệu cung cấp cách xa nhà máy cả ngàn dặm. Các yếu tố đó không thúc bách nhu cầu của giới tiêu thụ cũng như khuyến khích các nhà đầu tư tham gia Dự án.

Dự án nhà máy lọc dầu tại đảo **Long Sơn**, nằm phía Tây-Bắc Vũng Tàu, gần giếng dầu **Côn Sơn** đang được nghiên cứu. Dự trù chi phí xây dựng khoảng 3 tỉ mỹ kim, gấp đôi Dung Quất, công suất 7-9 triệu tấn/năm.

Thành phẩm của nhà máy lọc dầu Long Sơn sẽ thấp nhờ cận giếng dầu và mức sản xuất lớn vì gần các nguồn tiêu thụ. Hà Nội sẽ tính sao khi giá thành phẩm chênh lệch giữa hai cơ sở lọc dầu của Nhà nước? Dung Quất sẽ hoạt động cầm chừng vì thiếu người tiêu thụ? Nhà nước sẽ bắt dân bù lỗ từ tiền thuế?

Năm 1976, Đại hội IV đảng Cộng Sản quyết định dồn nỗ lực xây dựng nền kỹ nghệ nặng để thúc đẩy kinh tế phát triển trong hoàn cảnh Việt Nam chưa đủ điều kiện đã khiến cho nền kinh tế quốc dân bị sụp đổ, dân tình lâm vào cảnh đói rét, lầm than.

Quyết định duy ý chí được lập lại với nhà máy lọc dầu ở Dung Quất. Các chuyên viên ước tính chi phí để xây dựng một nhà máy lọc dầu kể cả cơ sở hạ tầng vào khoảng 2 tỉ mỹ kim.

Nếu Hà Nội chọn vị trí ở Vũng Tàu thì nhà máy lọc dầu đã bắt đầu đi vào sản xuất từ năm 1998. Vì chọn Dung Quất nên phải kéo dài đến 2007 mà cũng chưa chắc là hạn định cuối cùng. Trong thời gian 9 năm, Việt Nam đã tốn phí 1.8 tỉ mỹ kim để nhập cảng dầu lọc sẵn, đủ để xây 2 nhà máy lọc dầu khác. Chưa kể những thiệt hại khôn lường đối với hoạt động kinh tế quốc dân liên quan đến kỹ nghệ hóa dầu.

Việc xây dựng nhà máy lọc dầu thứ nhất tại Dung Quất chỉ nhằm thỏa mãn ý muốn của Thủ tướng **Phạm Văn Đồng** gốc Quảng Ngãi mà không cần đếm xỉa đến kinh nghiệm già dặn của công ty cùng chuyên gia quốc tế và những thiệt hại to lớn đối với kinh tế quốc dân.

Thời Tổng Bí thư Lê Khả Phiêu lại quyết định xây nhà máy lọc dầu thứ hai tại **Nghi Sơn**, tỉnh nhà **Thanh Hóa**. Hồi cuối năm 2003, Việt Nam đã hoàn tất dự án khả thi cho nhà máy này với sự tham gia nghiên cứu của một công ty Nhật Bản duy nhất.

Tôn Thất Mai đang sống ở **Đan Mạch** viết cho đài BBC hôm 05-03-04: *"Là một người may mắn làm về đầu tư ngành dầu khí cho nhiều công ty Mỹ, Pháp và Hòa Lan, và đã từng đến Dung Quất, làm việc với các quan chức dầu khí VN, tôi cho rằng: quyết định đầu tư nhà máy lọc dầu Dung Quất là một chiến lược kinh tế sai lầm. Còn dự án nhà máy lọc dầu thứ hai ở Thanh Hóa ... chưa thuyết phục được vốn nước ngoài ... Dự án này sẽ chẳng đi đến đâu".*

Nhiều nguồn tin đồn đãi Dự án nhà máy lọc dầu thứ ba tại Long Sơn sẽ thay thế cho Dung Quất và Nghi Sơn, nhưng, PetroVietnam bác bỏ.

Một cư dân Quảng Ngãi viết điện thư than phiền với đài BBC hôm 05-03-04, đã lột trần chủ trương vì quyền lợi cán bộ của đảng Cộng Sản: *"Thực tế cho tới nay thì cái công trình này*

[Dung Quát] chủ yếu xây dựng cho những con ông cháu cha cộng sản thôi, còn người dân thì chẳng hưởng gì mà phải di cư ở chỗ khác. Họ xây những biệt thự, những khách sạn cho những cán bộ từ Hà Nội vô, còn những trí thức ở tỉnh thì không được tuyển dụng mà phải bỏ xứ ra đi".

Hôm 09-05-03, Thủ tướng **Phan Văn Khải** ký quyết định cách chức **Nguyễn Xuân Nhậm**, Tổng giám đốc Tổng công ty dầu khí Việt Nam vì *"liên quan tới những sai phạm nghiêm trọng xảy ra trong ngành dầu khí, đặc biệt là việc đấu thầu xây dựng nhà máy lọc dầu Dung Quát"*.

Hội đồng quản trị cũng cách chức **Đình Văn Ngà**, phó tổng giám đốc, với lý do tương tự.

Chủ tịch Hội đồng quản trị của tổng công ty này, **Phạm Quang Dự** chỉ bị kỷ luật, khiến trách nhiệm được tại chức.

Hãng AFP trích lời một nguồn tin trong ngành dầu khí nói rằng Nhậm và Dự đã tranh giành món tiền hoa hồng 20 triệu mỹ kim trong quá trình cho đấu thầu dự án lọc dầu Dung Quát. Nhậm thua đành phải ra đi.

Hà Nội đã đầu tư 217,000 tỉ đồng trong tài khóa 2003 cho 10,600 dự án phát triển hạ tầng cơ sở. Nhưng, thất thoát trong xây dựng cơ bản lên đến 35%; ngành điện 30%; nước dùng ở các đô thị 20%.

Báo Đầu Tư 10-03-04 loan tin **Quách Lê Thanh**, Tổng Thanh tra Nhà nước khi đánh giá kết quả 2 năm thanh tra xây dựng cơ bản (2002 - 2003) đã thừa nhận: *"Hiện tượng tiêu cực trong đầu tư xây dựng đã làm ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng công trình"*.

Trung ương và địa phương đua nhau xây dựng công trình dù thiếu khả năng chuyên ngành chỉ với mục đích thừa nước đục thả câu.

Một người dẫu tên ở trong nước trình bày hoạt động của cán bộ tại Dung Quát: *"Tôi là một kỹ sư đang tham gia vào dự án Dung Quát từ năm 1999, đã trải qua 3 đời Tổng giám đốc ... Ở dự án DQ này như không có ai là người có trách nhiệm để làm việc, những vị có chức sắc là những người chỉ lo đấu đá quanh năm, khi có công việc thì không biết mình sẽ làm gì, có lẽ họ thiếu cả trình độ lẫn tinh thần trách nhiệm. Tất cả đều lo đá các vấn đề cần xử lý sang người khác ... Từ khi LD Vietross bị tan rã việc làm hàng ngày của cán bộ là phe cánh, đấu đá; việc làm hàng ngày của nhân viên là đi mượn, uống cà phê, chơi game, và không làm gì cả ... Petrovietnam là chủ đầu tư nhưng không có quyền quyết định những sự việc nhỏ nhất, cũng chỉ là những mắt xích báo cáo ... Chi phí hành chính hàng ngày của Ban quản lý dự án rất lớn và lãng phí; không ai đâu xót cho tiền của này cả, ở Việt nam tiền là của chung mà!"*

Dù cho hai nhà máy lọc dầu Dung Quát và Nghi Sơn có hiệu quả kinh tế hay không cũng chẳng ảnh hưởng gì đến quyết định phải xây được 3 nhà máy lọc dầu tại 3 miền đất nước.

Tham nhũng, thiếu-khả-năng trong đội ngũ cán bộ đã được các nhà lãnh đạo chớp bu Việt Nam nói đến nhiều lần. Nhưng, guồng máy kinh tế vẫn do đội ngũ đó điều hành.

Bộ Chính trị chỉ cần thể để xoa tay khoe thành tích còn nền kinh tế và tình trạng dân đen ra sao nào có sá chi!

ĐẠI-DƯƠNG
Mar 14-04